

„A terápiás gyakorlat etikai kérdései" rovat aktuális esetének elemzése:

Ha szakmai imát kellene megfogalmazni, amolyan ökomenikusat, magasba hangzót, valahogy ugyanúgy szólna, mint a nem szakmai kérésünk: „Hagyd meg, Uram a józan (szakmai) ítélőképességem!” De mi kell ehhez? Valószínűleg, ha elvesztem a valósággal való kapcsolatomat, azért a környezetem is felelős, de saját személyem sem menthető fel a történetek alól.

A jelen problémát tekintve először a kollektív felelősségről szólnék. Az említett kollégánk 20 éve dolgozik ugyanabban az iskolában és a tanárok szeretik, bizalommal vannak iránta. Ez nagyszerű, de nem volt elég ahhoz, hogy megtartsa egy szakembert a szakmaiságában, felelős döntések birtokában. Feltételezhető a szakmai team, a pszichológiai tartalmak megosztásának hiánya, vagy devalválódása. Az esetek ily módon halmozódnak és véletlenszerűen oldódnak meg.

Eszembe jut néhány esemény, amit kollégáim, iskolapszichológusok meséltek, és amit magam is megtapasztaltam, rövid ilyen irányú tevékenységem során. Egy alkalommal, amikor a gondozott gyerekekkel a kabinet felé haladtam, foglalkozás előtt, a folyosón szembe jött velem az egyik tanár és mindkettőnkre ráripakodott. Az volt a benyomásom, hogy a „rossz gyerek” cinkosának tekint, és különben is legalább „addig nem lesz gond vele”, ameddig „ott” lesz. Hasonló élmény az is, amikor nem utálatból, vagy rosszindulatból, de háritással és felhangokkal tele közlések hangzanak el a gyerek irányába, hogy. „Majd méssz te a pszichológushoz /mumushoz?/....”.

Az ilyen és ehhez hasonló történések sürgetik egyre inkább néhány kérdés felvetését és megválaszolását: Melyek a szervezeti keretek az iskolapszichológia esetében? Hogyan van integrálva az intézményen belül a pszichés gondozás? Hol a szupervíziós lehetőség? Miképpen szolgáljuk a pedagógusok pszichológiai kultúrájának a fejlesztését? (Ez utóbbira kesernyés, frissen megélt esemény: előadás volt meghirdetve, szakmai témában, idejében kiküldve, érdeklődés felkeltve... egyetlen pedagógus se jött el, több száz volt értesítve: négy-öt órákor mennek haza, utána dolgozatokat javítanak, elfáradnak, mert nem ezt ígérték Nekik a főiskolán. Olyat látnak, tapasztalnak, amire nincsenek felkészítve, és most már nincs idejük, erejük válaszok után kutatni. Túlélni akarnak.)

És nem utolsó sorban: Mi a helyzet a burnout jelenséggel. Mintha kicsit még mindig szégyenkezni ilyenek miatt: Hogy lehet nem szeretni, megenni a Hivatást? Hát lehet! Íme. Ebben az esetben is ez indította el a lavinát: teljesítmény és karrier krízis.

„A kiégettség tartós érzelmi megterhelések, stressz- szek kapcsán lép fel, a túlhajszoltság ugyanúgy provokálja, mint a monotonia. Reménytelenség, kimerültség, inkompetenciaérzés, célok elvesztése, csökkent produktivitás, negatív önértékelés, az empátiás készség beszűkülése, emocionális kiürültség tartoznak a leggyakoribb tünetek közé. ...Veszélyeztetettek minden olyan pozíciót betöltők, ahol nagy a frusztráció és az érzelmi megterhelés, hiányoznak a teljesítmény mérésének objektív kritériumai vagy a visszajelzés, túl hosszú a munkaidő, esetleg bizonytalan a társadalmi presztízse is a feladatnak...A burnout a hivatás depressziója, a valódi depresszió összes tünetével és következményével. Leghatékonyabb terápiája a megelőzés. A munkával, ügyféllel, klienssel való azonosulás és távolságtartás finom beállítása, a megküzdési stratégiák fejlesztése, a túlzott involválódás kerülése, **valamint a védő, a terheket megosztani képes team mind a prevenció eszközei lehetnek.** Súlyosabb burnout esetén a pályaelhagyás a megoldás. Ilyenkor hosszabb pihenők, átmeneti területváltások már nem orvosolják az érzelmi igénybevehetőség lecsökkenését, új szakterületen a tanulságok levonásával lehet regenerálódni.”(Hajduska Marianna: Krízislélektan)

Ebben az esetben, mintha egy munkaterület váltás történt volna annak konkrét megfogalmazása, explicitté tétele nélkül: az addig pszichológusi munkát végző kolléga átment művészeti tevékenységek szervezésébe. Lehetett volna ezt a destruktivitás nélkül is megvalósítani: művészetterápiás kiállítások, annak a formai, szakmai szabályaival. De nem ez történt, hanem egy hibrid született, egy olyan műfaj, amit a hivatalosan deklarált szakmaiság nem igenelhet. Viszont, valószínűleg nagy sikere volt az adott műfajnak: „...azóta lelkesen szervez kiállításokat különböző iskolai rendezvényeken a gyerekekkel folytatott konzultációkon készült képekből.” A felvetett problémának társszereplői vannak, akik fenntartják a kialakult helyzetet, esetleg behatóbban érdeklődnek is a kiállított művek tartalmi hátterét illetően... Vajon ezek is az ismertetett módon kerültek kiállításra? Vagyis névvel, engedély nélkül, a gyermeki hiúságra gyakorolt nyomás által? Ez utóbbi az a momentuma az eseményeknek, ami végképp etikai zuhanás: ezt nem lehet semmilyen kollektív elhanyagolás, burnout, vagy bármi más szakmai elidegenedés számlájára írni, mert ez a gyermeki akarat megbilincselése, visszaélés. A kislány jelezte, hogy megbeszelné édesanyjával a dolgot, de erre jött a csapda: vagy most, vagy soha.

A pszichológus és gyermek kapcsolatáról is számos kérdés fogalmazódik meg: miért lett lezárva a terápia? Jóllehet az apa elégedett volt a szakember munkájával, a gyerek hiányolta ezt a támaszlehetőséget a Gizella felbukkanásakor. Nem történik utalás arra, hogy a rajz kiállításának szándékán kívül, történt-e egyéb szándék megfogalmazás a gyerek megkeresésekor, ami sokkal fontosabb lett volna az adott kérésnél. Például, ha már megkereste rég nem látott kliensét, érdeklődött-e hogy léte

felől? Egyáltalán az adott produktum megkaparintásán kívül, volt-e érdeklődés a felnőtt irányából, a gyerek személyét illetően?

Az osztályfőnök, az apa kérdéseire konkrét válaszokat ad. Ezt mások is hallják. Ez is zaftos falat annak szempontjából, hogy mennyire vagyunk érzékenyítve a pszichés terek észlelésére, a feldúlt arcok meglátására, a hallgatóságra, és egyáltalán a környezeti szenzorok detektálására. A paraszti óvatosság ezt úgy tanította: „Ne szólj szám, nem fáj fejem.” Másnak sem.

Avagy: ki-ki a maga háza táján söpörjön. A pszichológus feladata kialakítani és megvédeni a biztonságos terápiás teret, amiben alapvető a titoktartás; ott söpörjön. Aki csak tud, segítsen neki.

Nem hiszem, hogy etikai bizottság oldaná meg az eltévedt szakemberek problémáját, de mindazok, akik az ilyen és hasonló malfórmációkat halljuk, látjuk, beazonosítjuk, felelősek vagyunk, azok fennmaradásáért, ha nem tesszük szóvá, elsősorban az érintettnek, majd ha ez nem eredményes a közösségnek, amiben működnek. Ha a probléma továbbra is fennáll, akkor érdemes, sőt kell a külső segítségkérés.

Szebeni Viola